

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE
DLA MIASTA KĘTRZYN NA ROK 2013**

Podstawą prawną i merytoryczną programu są:

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2005r. Nr 180, poz. 1493 z późn.zm.),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. Nr 209, poz. 1245),
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

WSTĘP

Przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, narusza prawa i dobra osobiste, powoduje cierpienie i szkody.

Rodzina jest podstawowym elementem struktury społecznej. Rodzina jest niepowtarzalnym środowiskiem kształtującym osobowość, poglądy, styl życia, system norm i wartości. Ważną rolę w rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy członkami rodziny, oparte na miłości i zrozumieniu.

W przypadku dezorganizacji, rodzina nie jest w stanie spełniać podstawowych zadań, funkcji. Łamane są reguły, zachowania poszczególnych członków rodziny stają się bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi.

Przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do badania. Agresja ze strony osób najbliższych, jeżeli nie mieści się w wyobrażeniu człowieka o tym, co normalne i słuszne, może być wstydliwie ukrywaną tajemnicą. Ponad jedna trzecia badanych (37%) zna przynajmniej jedną kobietę – ofiarę przemocy swojego partnera. Kobiety częściej ujawniają przemoc. Dwie piąte kobiet (41%) zna w swoim środowisku, co najmniej jedną kobietę bitą przez męża. Natomiast więcej niż jedna piąta (22%) zna przynajmniej kilka takich kobiet, a więc prawdopodobnie żyje w środowisku, gdzie przemoc jest normą. Prawie 70% sytuacji przemocy zachodzi w rodzinach, gdzie istnieje problem alkoholowy. (H.D. Sasal „Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie – Niebieskie Karty” wyd. PARPA, Warszawa 2005).

Przemoc domowa jest przestępstwem. Podstawowym przepisem dotyczącym przemocy w rodzinie jest artykuł 207 k.k. mówiący o znęcaniu się fizycznym lub moralnym nad członkiem swojej rodziny lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny.

Czym jest przemoc domowa?

To naruszenie dóbr i praw osobistych: używanie obraźliwych słów pod adresem domowników, straszenie przez męża/żonę pobiciem, nieprzespana przez dziecko noc z lęku wywołanego zachowaniem się ojca/matki, mąż/żona wydaje zakaz kontaktowania się z znajomymi, czytanie korespondencji, usprawiedliwianie się męża/żony po pobiciu małżonka: „no widzisz raz oberwałaś a teraz, jak nie kontaktujesz się z tą sąsiadką zaraz w domu jest lepsza atmosfera”, sprawdzanie torebki przez zazdrosnego męża, po

awanturze zablokowanie wszelkich funduszy za karę, w tym pieniędzy własnych osoby ukaranej itd.

Jest związana z osłabieniem zdolności do obrony: przerażenie żony/ męża paraliżujące reakcje na zachowanie męża, poczucie bezsilności kobiety/ mężczyzny wobec często agresywnego zachowania partnera, paraliż psychiczny i znieruchomienie ofiary podczas awantury, przewaga fizyczna agresywnego awanturnika wobec drobnej i chudej osoby, lęk i przerażenie ofiary w momentach agresywnego zachowania się napastnika, uciekające z domu dziecko wystraszone krzykiem i agresywnością rodzica itd.

Przemoc jest skutkiem intencjonalnego działania: uderzenie w twarz w celu ukarania osoby, pobicie partnera pod wpływem alkoholu, rzucenie przedmiotem w stronę osoby w celu wyrażenia własnej złości na tą osobę, użycie argumentu męża w trakcie sceny bicia żony: „dostaniesz lanie, bo sto razy Ci mówiłem żebyś siedziała w domu, gdy przychodzę z pracy”, duszenie ofiary w celu wyładowania wściekłości i ukarania jej, kopnięcie ofiary w trakcie napadu furii itd.

Przemoc powoduje szkody: zniszczenie sprzętu domowego w wyniku awantury, potarganie odzieży w trakcie agresywnej sprzeczki, nerwica lękowa rozpoznana u bitej i maltretowanej kobiety, bóle głowy, depresja u dziecka żyjącego w rodzinie, w której występuje przemoc, zniszczone plany i marzenia w wyniku kolejnej awantury domowej, nieufność wobec dorosłych oraz lęk przed mężczyznami/ kobietami u dorastających dzieci, utrata wiary w siebie i gotowości do samoobrony u bitej osoby itd.

Należy pamiętać, że przemoc powoduje szkody fizyczne i psychiczne.

Przemoc w rodzinie, która występuje pomiędzy: dorosły – dorosły i dorosły wobec osób starszych, chorych i zniedołężniałych dzielimy na 4 kategorie:

1. przemoc fizyczna,
2. przemoc psychiczna,
3. przemoc seksualna,
4. przemoc ekonomiczna.

W przemocy fizycznej występuje:

popychanie, odpychanie, przytrzymywanie, szarpanie, ciągnięcie za włosy, policzkowanie, kopanie, duszenie, bicie, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, używanie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nie udzielanie koniecznej pomocy itd.

Przemoc fizyczna to każde zachowanie, którego celem jest zadanie bólu fizycznego, uszkodzenie ciała, pogorszenie zdrowia.

Przemoc psychiczna charakteryzuje się tym, że jest:

wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, wyśmiewanie, poniżanie, zawstydzanie, wzbudzanie lęku minami, gestami), wzbudzanie poczucia winy, manipulacja dziećmi itd.

Przemoc psychiczna to każde zachowanie, którego celem jest zmniejszenie poczucia własnej wartości, wzbudzenie w ofierze strachu oraz pozbawienie poczucia bezpieczeństwa i kontroli nad własnym życiem.

Przemoc seksualna:

wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, molestowanie, obmacywanie itd.

Przemoc seksualna to każde zachowanie mające na celu zmuszenie ofiary do podjęcia współżycia lub niechcianych zachowań seksualnych bądź zdeprecjonowanie jej seksualności.

Przemoc ekonomiczna:

odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia lub wykonywania pracy zarobkowej, nie zaspakajanie podstawowych materialnych potrzeb rodziny,

uniemożliwianie do korzystania z pieniędzy, zmuszanie do proszenia o pieniądze, kradzież i wynoszenie rzeczy z domu, uchylanie się od obowiązków alimentacyjnego.

Przemoc ekonomiczna to każde zachowanie, którego celem jest ekonomiczne uzależnienie ofiary od sprawcy.

Powszechnie przyjmuje się, że są to działania: intencjonalne i skierowane przeciwko innym członkom rodziny – co oznacza, że jest zamierzonym działaniem lub zaniechaniem mającym na celu całkowitą kontrolę nad ofiarami; naruszające prawa i dobra osobiste ofiar – co oznacza, że sprawca wykorzystując swoją przewagę narusza podstawowe prawa człowieka, np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku; wykorzystujące wyraźną asymetrię sił – ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy; powoduje ból i cierpienie – sprawca naraża zdrowie i życie ofiar na poważne szkody, co powoduje, że ofiary mają mniejszą zdolność do samoobrony.

Źródłem dysproporcji sił zazwyczaj są: wiek, płeć, stan zdrowia, różne zależności np. ekonomiczna.

Skutki przemocy:

Przebywając w związku, w którym występuje przemoc nie mogło to pozostać bez wpływu na funkcjonowanie osób doznających przemocy. Zmiany te mogą objawiać się m.in. poprzez:

- tracięcie wiary we własne siły i własne poczucie wartości,
- nie podejmowanie żadnych działań, aby zmienić swoją sytuację,
- odczuwanie silnego poczucia wstydu i poczucia winy,
- lęk i strach, które paraliżują,
- napady płaczu, ataki paniki, nadmierna drażliwość i nerwowość,
- problemy ze snem i łaknieniem,
- skłonności autodestrukcyjne: sięganie po alkohol, narkotyki, pojawiają się myśli samobójcze,
- unikanie kontaktów z ludźmi – zamykanie się w sobie,
- obwinianie się winą, że to przeze mnie, np. mąż/żona pije, że powinnam/powinienem być lepszą żoną/mężem itd.

Stan psychiczny nie ma nic wspólnego z indywidualnymi skłonnościami ani predyspozycjami. Jest naturalną konsekwencją trudnej sytuacji życiowej. Wymienione cechy myślenia i działania pojawiają się w mniejszym lub w większym natężeniu u osób, które przez lata doświadczały przemocy ze strony swojego partnera. Taki stan psychiczny i zachowania jest normalną reakcją na wieloletnie poniżanie, prześladowanie, straszenie, bicie i wykorzystywanie.

Przemoc w rodzinie nie jest czynem jednorazowym, często ma długą, nawet kilkunastoletnią historię i zwykle powtarza się.

III Fazy przemocy domowej

W **fazie pierwszej** narasta **napięcie i agresywność sprawcy**. Każdy drobiazg wywołuje jego irytację, za byle co robi awanturę, zaczyna więcej pić, prowokuje kłótnie i staje się coraz bardziej niebezpieczny. Kobieta stara się opanować sytuację i oddalić zagrożenie. Często pojawiają się u niej różne dolegliwości fizyczne, bóle żołądka i głowy, bezsenność i utrata apetytu. Wpada w apatię lub ogarnia ją silny niepokój. Czasem nie mogąc wytrzymać tego oczekiwania sama prowokuje spięcie, aby wreszcie "mieć to za sobą". Następuje **druga faza gwałtownej przemocy**. Z mało istotnych powodów dochodzi do ataku agresji i rozładowania złości. Kobieta doznaje zranień fizycznych i psychicznych, znajduje się w stanie szoku. Stara się uspokoić sprawcę i ochronić siebie. Odczuwa przerażenie, złość, bezradność i wstyd, traci ochotę do życia. W **trzeciej fazie**, nazywanej **fazą miodowego miesiąca**, wszystko się zmienia. Gdy partner wyładował już swą złość i zaczyna sobie zdawać sprawę z tego co zrobił, nagle staje się inną osobą. Stara się znaleźć jakieś wytłumaczenie i usprawiedliwienie. Przeżywa poczucie winy, okazuje skruchę, przeprasza i obiecuje, że to się już nie powtórzy. Zaczyna okazywać ciepło i miłość. Staje się znowu podobny do mężczyzny, jakiego kobieta pokochała i z jakim się związała. Przynosi kwiaty, prezenty, zachowuje się jakby nigdy nie było żadnej

przemocy. Sprawca i ofiara zachowują się jak świeżo zakochana para. Kobieta zaczyna wierzyć, że partner się zmienił i że przemoc była jedynie wyjątkowym incydentem, który już nigdy się nie powtórzy. Czuje się znowu kochana, spełniają się jej marzenia o miłości i szczęśliwym związku.

Faza "miodowego miesiąca" przemija i wkrótce rozpoczyna się faza narastania napięcia. Wszystko zaczyna się od nowa. Jednak przemoc w następnym cyklu na ogół jest bardziej gwałtowna i dłuższa. Doświadczenia miodowej fazy demobilizują ofiarę i utrwalają u sprawcy poczucie bezkarności oraz nadzieję, że następnym razem znowu sobie jakoś poradzi i uzyska przebaczenie. Następane fazy miodowe są już krótsze i mniej miodowe.

Przemoc wobec dzieci

Przemoc wobec dzieci stanowi złożone zjawisko. Nie tylko ze względu na fakt, że ludzie najbliżsi krzywdzą i zadają ból. Przemoc wobec dzieci polega na mechanizmie rozwijania się i utrwalania przemocy, która przypomina samonapędzające się koło oraz na braku umiejętności zarówno ofiar jak i sprawców poradzenia sobie z tą sytuacją i zaprzestania stosowania przemocy.

Dramat rodziny u której występuje przemoc polega na tym, że z jednej strony sam sprawca nie potrafi uporać się ze swoimi zachowaniami przemocowymi a z drugiej strony stoi osoba doznająca przemocy, która nie jest w stanie sama sobie pomóc. Powinna nastąpić pomoc z zewnątrz.

Cały czas w społeczeństwie pokutuje pogląd, że dzieci są własnością rodziców i mogą postępować z nimi jak chcą.

Wielu przypadkom krzywdzenia i zaniedbywania dzieci w rodzinie można by zapobiec lub przeciwdziałać. Zmiany muszą stać się udziałem w pierwszej kolejności tych, którzy ponoszą odpowiedzialność za wspomaganie rozwoju dzieci i za funkcjonowanie rodzin m.in. nauczycieli szkół, pedagogów, trenerów, opiekunów i inne osoby pracujące z dziećmi a także pracowników poradni, pracowników socjalnych, policję, służbę zdrowia – szczególnie pediatrów, pielęgniarki środowiskowe.

Indywidualne działania wobec występowania zjawiska przemocy domowej w stosunku do dzieci różnią się swym charakterem w zależności od profesjonalnego profilu osoby, która takie działania może podjąć.

Pomijając interwencje specjalistyczne można podjąć działania: przewidywania wystąpienia zachowań przemocy, wykrywania już występujących zachowań krzywdzących i rozpoznanie charakteru i tła problemu w danej rodzinie, zgłaszania przypadków przemocy lub jej uzasadnionych podejrzeń odpowiednim instytucjom, a także profilaktyka zjawiska.

Ogromne znaczenie mają strategie przewidywania wystąpienia krzywdzenia dziecka w rodzinie. Przewidywanie polega na pewnej ocenie dzieci i ich rodzin, w aspekcie określenia stopnia zagrożenia krzywdzeniem i zaniedbywaniem dzieci. Celem jest wczesne dotarcie z odpowiednią pomocą do rodziców.

Ocena zagrożenia może być dokonywana dość wcześnie: w szkołach rodzenia, na oddziałach położniczych, w poradniach dziecięcych czy przedszkolach. Optymalny moment identyfikacji rodzin potencjalnie krzywdzących dzieci występuje bezpośrednio przed i po urodzeniu się dziecka. Polega na rozpoznawaniu występowania w danych przypadkach pewnych cech rodziców.

Na pojawienie się przemocy wobec dziecka może wpływać wiele czynników indywidualnych (rodzica i dziecka), rodzinnych, lokalnych, makrospołecznych. Złe traktowanie dziecka rzadko występuje w izolacji od pewnych zdarzeń, sytuacji i stanów, takich jak: braki umiejętności wychowawczych, konflikty małżeńskie, bieda, bezrobocie, nadużywanie alkoholu. W celu zwiększenia wiarygodności wczesnej oceny zagrożenia krzywdzeniem i zaniedbywaniem oraz dla jej ułatwienia proponowane są w postaci pytań, zestawów wskaźników obserwacyjnych lub swoistych formularzy zawierających odpowiednie kryteria oceny.

Już w latach `70 Henry Kempe sugerował objęcie przyszłych i „świeżych” rodziców serią pytań np. nadmierne zaniepokojenie płcią przyszłego dziecka, negocjowanie przez matkę faktu ciąży, chęci i prób usunięcia ciąży, ilości już posiadanych dzieci, nastrojów

matki w czasie ciąży, zamiarów oddania dziecka do adopcji, niepokojów matki o fizyczne skutki ciąży, historii dzieciństwa matki i ojca, urazów emocjonalnych w czasie ciąży.

W Wielkiej Brytanii wkrótce po urodzeniu się dziecka wypełniany jest formularz przez pielęgniarki środowiskowe. Formularz zawierał 12 pytań m.in. historii przemocy w rodzinie, problemów społeczno-ekonomicznych, struktury rodziny, chorób psychicznych, uzależnień, wieku matki (poniżej 21 lat jeśli urodziła), wcześniactwa, upośledzenia fizycznego i umysłowego dziecka.

Także zgodnie z sugestią Browna ocena relacji rodziców z dziećmi i ocena potrzeby zapewnienia dziecku ochrony powinna obejmować takie aspekty jak: ocena wiedzy i stosunku rodziców do wychowania dziecka, sposób postrzegania osoby dziecka przez rodzica i osoby rodzica przez dziecko, ocena emocji rodziców i ich reakcji na stres, styl interakcji i wzajemnych zachowań rodzica i dziecka, jakość więzi z rodzicem, jakość opieki rodzicielskiej.

Pełne rozpoznanie charakteru występowania przemocy w danej rodzinie może być rezultatem pracy jedynie całego zespołu specjalistów reprezentujących jednostkowe profesje. W skład takiego zespołu diagnozującego powinni wchodzić: psycholog rodzinny i dziecięcy, pedagog, pracownik socjalny, lekarz, prawnik, przedstawiciel instytucji specjalistycznej pomocy ofiarom przemocy lub przedstawiciel instytucji specjalistycznej pomocy ofiarom przemocy, policjant, kurator sądowy ewentualnie ginekolog dziecięcy. Identyfikacja przypadków poprzedza ich pełne rozpoznanie i może być dokonywana przez wszystkie osoby, które posiadają wiedzę nt przemocy domowej, o dziecku, jego procesach rozwojowych i sposobach zachowywania się.

Podstawową rolę inicjującą proces rozpoznawania spełnia przesłanki bezpośrednie, gdyż to one są powodem zrodzenia się wstępnego podejrzenia iż dziecko jest ofiarą przemocy domowej. Wśród przesłanek największą siłę mają: ujawnienie się sprawcy przemocy, ujawnienie przemocy przez dziecko (najczęściej wybierają nauczycieli, pedagoga, wychowawców, opiekunów lub osoby bliskie ciotki, babcie, są to osoby, do których mają zaufanie a w sytuacji wykorzystywania seksualnego matkę), doniesienia tzw. osób trzecich, występujące u dziecka objawy fizyczne i somatyczne, specyficzne symptomy zachowania dziecka.

Jeśli ma miejsce bezpośredniego ujawnienia przemocy, osoba „wybrana” przez dziecko powinna w danym momencie znaleźć czas dla dziecka i wysłuchać je, a nie odsyłać do kogoś innego. Rola wybranej osoby polega na tym, że ma wysłuchać, co dziecko chce powiedzieć. Nie należy drażnić szczegółowo problemu lub oceniać sytuacji. Jeśli jest to możliwe przy pierwszym spotkaniu należy się starać zdobyć pewne informacje. Osoba, której dziecko ujawnia fakt przemocy powinna zachować się zgodnie z pewnymi regułami: nie wolno w żaden sposób sugerować, że jakaś konkretna osoba czegoś dokonała lub że miało miejsce jakieś określone zachowanie wobec dziecka; należy zapewnić dziecko, że dobrze robi ujawniając problem; nie można zapewnić, że nic przykrytego już się nie wydarzy; należy poinformować dziecko co dalej nastąpi, kto i dlaczego dowie się o jego problemie; należy zapewnić dziecko, że nie jest winne przemocy; zasadą jest zaakceptowanie opowieści i wiara słowom dziecka oraz sygnalizowanie dziecku owej wiary i akceptacji np. mówiąc: wierzę ci.

Wyróżniamy cztery rodzaje przemocy wobec dzieci:

1. emocjonalna: izolowanie, odrzucanie, szantaż emocjonalny,
2. fizyczna: bicie, szarpanie, kopanie,
3. seksualna: wykorzystywanie dziecka do zaspokajania potrzeb seksualnych, gwałt, kazirodztwo,
4. zaniedbywania: niezaspokajanie potrzeb życiowych i emocjonalnych dziecka, brak ciepła, czułości, uwagi.

Przykłady przemocy wobec dzieci:

- twierdzenie, że „złe zachowanie” dziecka jest przyczyną napaści na dorosłą partnerkę,
- izolowanie dziecka (zabranianie mu zabaw lub kontaktów z innymi dziećmi),
- zmuszanie dziecka do oglądania przemocy,

- grożenie użyciem przemocy wobec dziecka, ulubionego zwierzęcia domowego lub innych drogiej dziecku rzeczy(zabawki, książki),
- przesłuchiwanie dzieci co robiła matka/ ojciec.

Cztery kategorie działań dorosłego sprawcy przemocy na dziecku:

1. celowe wyrządzanie im krzywdy fizycznej, traktowane jako sposób krzywdzenia ofiary i kontrolowania go (np. ukrywanie i izolowanie dziecka),
2. mimowolne wyrządzanie im krzywdy fizycznej w czasie ataku na partnera, kiedy dziecko przypadkowo wejdzie pod rękę lub kiedy próbuje interweniować,
3. stwarzanie środowiska, w którym dzieci są świadkami przemocy lub jej skutków,
4. wykorzystywanie dzieci, by kontrolować maltretowanego partnera, podczas trwania związku albo po separacji.

Znęcaniu się fizycznemu - towarzyszą na ogół eksplozje słownej agresji, obelgi, poniżanie, próby zniszczenia poczucia własnej wartości i godności. Dzieci mogą głęboko uzewnętrznić przeświadczenie, że są złe, podłe odrażające, głupie. Ich osobowość kształtuje się jako odbicie tego wyobrażenia, jakie mają o nim rodzice.

U dzieci, które są maltretowane przez swoich rodziców, obserwuje się złamania, blizny, siniaki, ślady po oparzeniach, wybite zęby, wyrwane włosy itd. Najciężej pobite dzieci bywają do czwartego roku życia i w tej grupie wiekowej najczęściej dochodzi do zgonów i trwałych ubytków zdrowia. Dzieci takie przedstawiane są w szpitalach jako ofiary wypadków, co jest tym mniej prawdopodobne, im mniejsze jest dziecko.

Maltretowane dziecko doświadcza bólu, lęku dochodzi u niego do licznych niekorzystnych zmian w zakresie emocji i zachowania. Jego poczucie własnej wartości i godności zostało poważnie naruszone, zburzone zostało jego poczucie bezpieczeństwa.

Przemoc psychiczna - jest to rozmyślne niszczenie lub znaczące obniżanie możliwości prawidłowego rozwoju dziecka, od wyzwisk poczynając przez emocjonalne odrzucenie po nadmierne wymagania i nieliczenie się z możliwościami rozwojowymi dziecka. Mimo, że nie widocznych śladów na ciele, wyrządza ogromne spustoszenie w sferze emocjonalnej, poznawczej i behawioralnej.

Stan taki u dziecka wywołuje wiele negatywnych przeżyć jak: lęk, poczucie niesprawiedliwości i bezsensu, świadomość braku miłości rodzicielskiej, zaburzenia snu, przygnębienie, nerwice, zachowania agresywne itd. osoby takie nawet w życiu dorosłym mają poczucie winy, niską samoocenę, silną potrzebę kontrolowania innych oraz są silnie uzależnione od swoich rodziców.

Ofiary przemocy psychicznej cierpią na depresję, nerwice, izolują się od otoczenia bądź odstrasza je swoim perfekcjonizmem lub negatywnymi oczekiwaniami w stosunku do innych.

Przemoc seksualna - jest najbardziej odrażającą i szkodliwą ze względu na następstwa, jakie powoduje - formą przemocy. Jest to wciąganie dziecka w sferę aktywności seksualnej nieadekwatnej do jego etapu rozwojowego, w sferę działań, których dziecko nie rozumie i nie jest w stanie zaakceptować, i które naruszają jednocześnie normy prawne i społeczne. Dziecko jest traktowane w takich przypadkach jako obiekt seksualny, którym dorosły posługuje się w celu zaspokojenia własnych potrzeb.

Ofiary przemocy seksualnej przejawiają prowokacyjne zachowania seksualne wobec swoich rówieśników, wykazują zachowania agresywne i autodestrukcyjne, albo wręcz przeciwnie - ich zachowania są regresywne, izolują się. Podobnie jak w przypadku innych rodzajów przemocy dzieci doznające tego typu nadużyć mają problemy w szkole, uciekają z domu, cechuje je zachowania przestępcze oraz niska samoocena, poczucie winy i krzywdy.

Najczęściej przemocy seksualnej na dziecku dokonuje osoba jej znana np. ojciec, matka, wujek, przyjaciel rodziny itd.

Zaniedbanie – to pozostawienie dziecka bez opieki, rodzice nie interesują się gdzie i z kim przebywa, czy ma co jeść, czy chodzi do szkoły, nie zapewniają opieki lekarskiej, dziecko chodzi brudne i zaniedbane, sprawiają wrażenie jakby nikt o nich nie dbał, nie troszczył się, często chodzą po ulicy bez żadnego celu.

Przemoc traktowana jest jako akt godzący w osobistą wolność jednostki przyczyniający się do jej fizycznej, a także psychicznej szkody, wykraczające poza społeczne zasady wzajemnych relacji i zmuszanie jej do zachowań niezgodnych z własną wolą. Przemoc upokarza, wywołuje cierpienie, rodząc tym samym nienawiść i pragnienie odwetu.

Stosowanie przemocy prowadzi do niskiej samooceny, poczucia bezsilności i bezradności, ciągłego niepokoju, depresji, chorób związanych ze stresem.

Szczególnie dramatyczne konsekwencje przemocy zauważa się u dzieci. Powoduje ona bowiem w ich psychice nieodwracalne skutki, które mogą dać znać o sobie dopiero w życiu dorosłym.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie został opracowany zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Do zadań gminy należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Celem opracowanego programu było stworzenie systemu wsparcia i profesjonalnej pomocy zmierzającej do zwiększenia dostępności i skuteczności zorganizowanych form pomocy dla osób uwikłanych w przemoc. Ponadto zwiększenie efektywności programów profilaktycznych oraz specjalistycznej edukacji osób działających na rzecz rodziny dotkniętej przemocą. Gminy Program zakłada również prowadzenie warsztatów terapeutycznych dla ofiar i sprawców przemocy w rodzinie. Ponadto założenia Programu wspierają edukację społeczeństwa w zakresie zjawiska przemocy i sposobach radzenia sobie z tym problemem. Działania zawarte w niniejszym Programie sprzyjają powstawaniu skutecznych rozwiązań merytorycznych w obszarze współpracy resortowej związanej z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz motywowaniu społeczności lokalnych, mass mediów, organizacji i instytucji do podejmowania działań na rzecz przeciwdziałania i zapobiegania przemocy.

DIAGNOZA ŚRODOWISKA LOKALNEGO

Diagnozę problemu sporządzono na podstawie materiałów własnych i Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Według danych Zespołu Interdyscyplinarnego d. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie zostało założonych w 2012 r. 82 Niebieskie Karty.

Do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 2012r. wpłynęły 124 wnioski o zastosowanie leczenia odwykowego. Z przeprowadzonych rozmów uzyskano informacje, że 41 rodzin dotknięte są przemocą w rodzinie.

Na terenie Gminy Miejskiej Kętrzyn przemoc w rodzinie występuje w rodzinach o różnym statusie społecznym, często łączy się z problemem nadużywania alkoholu, niskimi dochodami. Przypadki przemocy zdarzają się w domach rodzinnych, w zamkniętym kręgu osób, gdzie jedynymi świadkami są członkowie rodziny.

Interwencje policji często dokonywane są w sytuacjach, w których ofiara jest bardzo zdeterminowana, że decyduje się wezwać pomoc. Z informacji wynika, że dramat rozgrywający się w czterech ścianach nie zawsze angażuje policję, prokuraturę czy inne

instytucje, których zadaniem jest pomóc osobom doznającym przemocy. Często za tym stoi: strach, lęk, silne poczucie niebezpieczeństwa a także obawy o sytuację ekonomiczną ofiar przemocy.

Amerykański kryminolog Brandon twierdził, że: „*najbardziej niebezpiecznym miejscem na ziemi jest dom rodzinny po zmierzchu*” co podsyca dramatyzm sytuacji i scen rozrywających się w normalnych z pozoru domach, gdzie przemoc stanowi podstawowy wątek życia rodzinnego.

Zadania gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie:

W celu realizacji zadań określonych w art. 6 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w Gminie Miejskiej Kętrzyn uruchamia się system przeciwdziałania przemocy w rodzinie oparty na:

1. Pracy Interdyscyplinarnego Zespołu ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
2. Pomocy psychologicznej, prawnej, medycznej, socjalnej, terapeutycznej dla osób doznających przemocy domowej.
3. Ścisłej współpracy z różnymi instytucjami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ze szczególnym uwzględnieniem Komendy Powiatowej Policji i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kętrzynie.

Założenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

1. Najważniejsze jest bezpieczeństwo ofiary.
2. Za przemoc zawsze odpowiedzialny jest sprawca przemocy, bez względu na to, co zrobiła ofiara.
3. Nikt nie ma prawa stosować przemocy wobec drugiego człowieka.
4. Nie ma żadnego uzasadnienia ani usprawiedliwienia przemocy domowej.
5. Podstawowym zadaniem jest zatrzymanie przemocy, bez tego pomoc jest nieskuteczna.
6. Ofiara przemocy w rodzinie cierpi na skutek wielokrotnego urazu.
7. Zrozumiałe i dopuszczalne są wahania i niekonsekwencje w zachowaniu i decyzjach, bowiem jest to jeden z objawów doznanego urazu.

Cel ogólny:

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy dla rodzin, w których stosowana jest przemoc.

Cele pośrednie:

1. Zmiana postaw mieszkańców wobec przemocy w rodzinie.
2. Spadek liczby przypadków przemocy.
3. Edukacja środowiska lokalnego poprzez wydawanie ulotek, broszur.

Postanowienie ogólne:

Realizatorzy gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie:

1. Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie powołany Zarządzeniem Burmistrza Miasta Kętrzyn działa w zakresie:
  - a. kompleksowej pomocy rodzinom dotkniętym zjawiskiem przemocy,
  - b. przyjmowanie zgłoszeń dotyczących przemocy domowej i uruchamianie procedur mających na celu powstrzymanie przemocy,
  - c. wypracowanie procedur interwencji kryzysowej wobec ofiar i sprawców przemocy,
  - d. kierowanie ofiar i sprawców do specjalistów,
  - e. gromadzenie informacji na temat instytucji udzielających pomocy rodzinom, w których występuje zjawisko przemocy domowej,

- f. występowanie z zawiadomieniami do Prokuratury o podejrzeniu popełnienia czynów określonych w art. 2 pkt 2 Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- g. zwiększenie wrażliwości społecznej na zjawisko przemocy w rodzinie,
- h. współpracy z mediami w ramach upowszechniania informacji dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie,

2. Pełnomocnik Burmistrza Miasta ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie działa w zakresie:

- a. koordynacji gminnego programu;
- b. pomocy osobom uzależnionym i członkom ich rodzin;
- c. udzielania wsparcia i poradnictwa dla pracowników i uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich z terenu naszego Miasta z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej
- d. współpracy z ośrodkiem pomocy społecznej i innymi organizacjami w zakresie przeciwdziałania patologiom społecznym i wykluczeniu społecznemu;
- e. prowadzenie rozmów z ofiarami i sprawcami przemocy domowej;
- f. występowanie z wnioskami do Prokuratury Rejonowej o wszczęcie postępowania przygotowawczego w sprawie o znęcanie się nad rodziną;
- g. występowanie do Komendy Powiatowej Policji w Kętrzynie o podjęcie działań interwencyjnych przez dzielnicowego lub podjęciu innych działań prewencyjnych w sprawach, gdzie ujawniono zagrożenie przemocą w rodzinie;
- h. występowanie w charakterze świadka w sprawach o przestępstwo z art. 207 kodeksu karnego tj. o znęcanie się nad rodziną w postępowaniu przygotowawczym i postępowaniu karnym przed sądem.

3. Podmioty zajmujące się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie zajmują się:

- a. prowadzeniem zgodnie ze standardami profesjonalnego programu terapeutycznego dla osób doznających przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym;
- b. prowadzenie terapii dla osób, które stosują przemoc w rodzinach z problemem alkoholowym;
- c. prowadzeniem zajęć dodatkowych, będących rozszerzeniem oferty terapeutycznej;

4. Inne podmioty, którym zlecane są zadania gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Zadanie 1

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie powołuje Burmistrz Miasta Kętrzyn w drodze Zarządzenia w składzie:

- a. przedstawiciel podmiotu działający na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- b. przedstawiciel Komendy Powiatowej Policji,
- b. przedstawiciel Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- c. przedstawiciel Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- d. przedstawiciel oświaty,
- e. przedstawiciel Sądu Rejonowego,
- f. przedstawiciel Służby Zdrowia,
- g. przedstawiciel organizacji pozarządowych.

Spośród osób wchodzących w skład Zespołu wybierany jest przewodniczący Zespołu, zastępca przewodniczącego i sekretarz.

Zadanie 2

Cykliczne spotkania Zespołu ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie:

- a. sygnalizowanie zmian i dostarczanie niezbędnych informacji instytucjom zaangażowanym w realizację Gminnego Programu,
- b. lokalny monitoring zjawiska przemocy na terenie Miasta Kętrzyn,
- c. badanie efektywności stosowanych procedur, instrumentów i narzędzi pomocy oraz wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Realizatorzy: Interdyscyplinarny Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Pełnomocnik Burmistrza Miasta ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,

Ewaluacja zadania 2

- ilość osób objętych pomocą,
- ilość osób kierowanych do specjalistów, których zadaniem jest powstrzymywanie przemocy w rodzinie,
- ilość zawartych porozumień z instytucjami, które mają na celu powstrzymywanie przemocy w rodzinie

Zadanie 3

1. Pomoc ofiarom przemocy domowej poprzez:

- a. prowadzenie pomocy indywidualnej z zakresu psychologii i pomocy prawnej;
- b. współpraca z podmiotami tworzącymi system pomocy ofiarom przemocy domowej w ramach Ogólnopolskiego Pogotowia Dla Ofiar Przemocy Domowej NIEBIESKA LINIA;
- c. koordynowanie działań dotyczących pomocy ofiarom przemocy, poprzez współpracę z Policją, kuratorami sądowymi, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, przedstawicielami ochrony zdrowia, szkołami oraz organizacjami pozarządowymi i osobami fizycznymi realizującymi programy przeciwdziałania przemocy domowej;
- d. opracowanie materiałów informacyjnych o możliwościach uzyskania pomocy w Kętrzynie;

2. Oddziaływania profilaktyczne na sprawców przemocy domowej:

- a. prowadzenie terapii indywidualnej,
- b. prowadzenie terapii grupowej,
- c. gromadzenie i udostępnianie informacji o instytucjach i organizacjach realizujących programy terapeutyczno-korekcyjne,

Realizatorzy: Podmioty zajmujące się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, Pełnomocnik Burmistrza Miasta ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,

Ewaluacja zadania 3

- ilość osób biorących udział w terapii dla osób pokrzywdzonych,
- ilość osób przeszkolonych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej,
- ilość osób biorących udział w terapii dla sprawców przemocy domowej,

Zadanie 4

Systematyczna edukacja środowiska lokalnego:

- a. zakup i rozpowszechnianie broszur i ulotek dotyczących zjawiska przemocy,
- b. udział w Ogólnopolskich kampaniach przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- c. prowadzenie zajęć edukacyjno – wychowawczych w szkołach, świetlicach opiekuńczo – wychowawczych,
- d. realizacja szkolnych programów profilaktyki przeciwdziałania przemocy,
- e. wspieranie aktywnych form spędzania czasu wolnego promujących zachowania nieagresywne,
- f. dostarczenie informacji społeczeństwu o instytucjach udzielających pomocy i wsparcia ofiarom przemocy w rodzinie,
- g. prowadzenie cykli informacyjnych na temat przemocy w rodzinie w mass mediach,

Realizatorzy: Interdyscyplinarny Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Pełnomocnik Burmistrza Miasta ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, pedagodzy szkolni, nauczyciele, wychowawcy,

Ewaluacja zadania 4

- ilość dzieci i młodzieży biorącej udział w programach profilaktycznych, zajęciach pozalekcyjnych i pozaszkolnych,
- ilość rozpowszechnionych materiałów o charakterze informacyjno – edukacyjnym,
- liczba zrealizowanych form aktywnego spędzania czasu wolnego,

Zadanie 5

Systematyczna edukacja przedstawicieli różnych grup zawodowych stykających się z problematyką przemocy w rodzinie mająca na celu podwyższenie umiejętności kadry podmiotów lokalnych zaangażowanych w realizację programu:

Udział w specjalistycznych szkoleniach: członków Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, pracowników socjalnych, pracowników służby zdrowia, członków gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, funkcjonariuszy policji, pedagogów szkolnych, kuratorów sądowych w zakresie świadczenia pomocy ofiarom przemocy domowej i inne osoby, których zadaniem jest pomoc ofiarom przemocy w rodzinie.

Realizatorzy: Pełnomocnik Burmistrza Miasta ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,

Ewaluacja zadania 5

- ilość osób, które wzięły udział w szkoleniu,
- ilość przebytych szkoleń,

Zadanie 6

Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, artystycznych, plastycznych, językowych, przedmiotowych a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach

opiekuńczo-wychowawczych, socjoterapeutycznych i spędzania wolnego czasu.

1. Koordynacja oraz nadzór i kontrola realizacji programów profilaktycznych w kętrzyńskich szkołach, które były dofinansowywane z budżetu Miasta przeznaczonych na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
2. Podejmowanie i wspieranie działań edukacyjnych przeznaczonych dla rodziców;
3. Wspieranie programów i przedsięwzięć profilaktycznych opracowywanych i realizowanych przez młodzież, skierowanych do środowiska lokalnego, wspieranie działalności wolontariatu na rzecz promocji zdrowia;
4. Dofinansowanie programów nowatorskich – szczególnie dla nauczycieli realizujących zajęcia sportowe, kulturalne i edukacyjne w godzinach popołudniowych w szkole, bądź na terenie bazy sportowo -rekreacyjno-kulturalnej w mieście;
5. Promowanie i wdrażanie nowych, bardziej skutecznych programów profilaktycznych, opracowań autorskich i pilotażowych, zakup prenumeraty pism, periodyków oraz wyposażenie biblioteczki w literaturę fachową we współpracy z wiodącymi w tej dziedzinie ośrodkami w kraju;
6. Organizowanie, finansowanie lub współfinansowanie kampanii, konferencji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
7. Inne formy oddziaływań profilaktycznych:
  - a. Tworzenie warunków do powstawania alternatywnych miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży;
  - b. Organizowanie i finansowanie kampanii profilaktycznych lokalnych i udział w ogólnopolskich;
  - c. Opracowanie, wydawanie i zlecenie druku broszur, biuletynów, billboardów, ulotek i innych form służących oddziaływaniom profilaktycznym;
  - d. Zakup spektakli teatralnych o tematyce przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
  - e. Sfinansowanie lub współfinansowanie zakupu artykułów niezbędnych do przygotowania konkursów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
  - f. Zakup nagród za udział w konkursach o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Realizator: Interdyscyplinarny Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Pełnomocnik Burmistrza Miasta ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,

Ewaluacja zadania 6

- ilość dzieci i młodzieży biorącej udział w programach profilaktycznych, zajęciach pozalekcyjnych i pozaszkolnych, korzystającej z terapii, uczęszczającej do świetlic terapeutycznych i socjoterapeutycznych,
- ilość publikacji w prasie, audycji radiowych mediach telewizyjnych służących propagowaniu zdrowego stylu życia mediach przeciwdziałaniu niepożądanych zjawisk społecznych,

Zadanie 7

Działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie:

- a. ogłaszanie konkursów ofert i przetargów dla stowarzyszeń i organizacji pozarządowych realizujących swe działania statutowe związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie,

Realizatorzy: Inspektor ds. działalności gospodarczej i organizacji pozarządowych, Zespół doradczo - opiniujący, Wydział finansowy Urzędu Miasta

Ewaluacja zadania 7

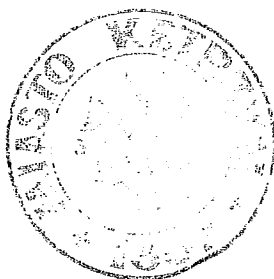
- ilość organizacji pozarządowych realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Adresaci Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie:

- a. ofiary przemocy w rodzinie,
- b. rodzice i opiekunowie krzywdzonych dzieci,
- c. rodziny i osoby dotknięte zjawiskiem przemocy,
- d. sprawcy przemocy w rodzinie,
- e. przedstawiciele instytucji i służb pracujących z osobami i rodzinami dotkniętymi problemem przemocy w rodzinie, m.in. pedagodzy, psychologzy, nauczyciele, pracownicy socjalni, pracownicy Sądu Rejonowego, policjanci, terapeuci, socjoterapeuci, kuratorzy społeczni i sądowi, pracownicy służby zdrowia, duchowni,
- f. przedstawiciele władz lokalnych,
- g. społeczeństwo lokalne.

Oczekiwane efekty Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Kętrzyn na rok 2013:

- zwiększenie skuteczności i dostępności pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie,
- zwiększenie społecznej wrażliwości na przemoc w rodzinie,
- zmian postaw społeczeństwa lokalnego wobec przemocy w rodzinie,
- zwiększenie wiedzy społeczeństwa o zjawiskach uzależnień i przemocy w rodzinie i sposobach radzenia sobie z tymi problemami,
- zwiększenie liczby rodzin objętych procedurą „Niebieskiej Karty”,
- wzrost liczby osób odpowiednio wykwalifikowanych i zaangażowanych w pomoc ofiarom przemocy w rodzinie.

PRZEWODNICZĄCA
Rady Miejskiej w Kętrzynie
Halina Krystyna Piasecka